

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАБОЛОТНА НАТАЛЯ МИХАЙЛІВНА

УДК 351:061.2;323.21

**МОЛОДІЖНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТ ФОРМУВАННЯ
ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Запоріжжя – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Науковий керівник – кандидат політичних наук, доцент
ЯКОВЛЕВА Лілія Іванівна,
Одеський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України,
доцент кафедри регіональної політики та
публічного адміністрування.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор
КОВАЛЬ Ганна Володимирівна,
Львівський державний університет безпеки
життєдіяльності,
завідувач кафедри соціальної роботи, управління
та суспільних наук;

кандидат наук з державного управління
ГРИНЧИШИН Сергій Сергійович,
Обухівська районна рада Київської області, м. Обухів,
заступник голови.

Захист відбудеться «24» вересня 2021 р. о 12⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.03 в Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 124.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 114.

Автореферат розісланий «20» серпня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

К. О. Набока

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Розбудова Української держави за сучасними європейськими стандартами вимагає від державних структур створення умов для повномасштабної участі молоді в суспільному житті. Вітчизняний і міжнародний досвід доводить, що ефективність упровадження соціальних, економічних, політичних та інших реформ у державі залежить від активності молодого покоління в цих перетвореннях.

В Україні найбільш поширеною формою впливу молоді на соціальні процеси є організація діяльності молодіжних організацій, яка сьогодні охоплює всі сфери життя людини: освіту й науку, культуру та мистецтво, спорт і охорону здоров'я, роботу і відпочинок тощо. Виконуючи роль посередника між молодю людиною та державою, молодіжні організації повинні включатись в управління державними справами й ухвалення управлінських рішень з метою врахування потреб молоді в забезпеченні життєдіяльності суспільства. Водночас на практиці спостерігаємо швидше поодинокі проекти молодіжних організацій, спрямовані на вирішення окремих проблем, ніж їх систематичну участь у формуванні й реалізації державної політики.

Міжнародна практика демонструє, що співпраця органів державної влади та молодіжних організацій як спосіб залучення молоді до розбудови держави, використання потенціалу молоді і в інтересах всього суспільства, і конкретного регіону, і на благо окремих молодих людей, є необхідною передумовою успішної реалізації державної політики. Недосконалість роботи молодіжних організацій як ретранслятора молодіжних думок, ідей, запитів та очікувань спричиняє неврахування інтересів молоді органами влади при виробленні державної політики. Їх вплив на формування державної політики вирізняється мірою залученості в процес вироблення політики від винесення питання на порядок денний державної політики до оцінювання її результатів.

Вплив молодіжних організацій на творення та здійснення державної політики – це не лише важлива теоретична, а й практична проблема, оскільки вона пов'язана з питаннями оптимізації державного управління, ефективного творення та результативного здійснення державної політики. Це вимагає пошуку шляхів розкриття та використання потенціалу молодіжних організацій як суб'єктів цього процесу.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що досі проблема суб'єктності молодіжних організацій у процесі формування й реалізації державної політики в Україні не була об'єктом системного вивчення вітчизняної державно-управлінської науки і, відповідно, не набула адекватного висвітлення в науковій літературі, тож існує потреба теоретичного обґрунтування, всебічного аналізу проблем і перспектив суб'єктності молодіжних організацій у процесі вироблення державної політики в Україні.

Окремі аспекти розбудови громадянського суспільства та молодіжного руху в Україні розкрито в працях таких авторів: В. Бесчасного, Є. Бородіна, Ю. Галустяна, Т. Голобуцької, О. Голобуцького, М. Головатого, В. Головенька, Л. Кормич, О. Корнієвського, М. Перепелиці, М. Шевченка, Д. Шелеста, В. Якушика,

О. Яременка та ін. На розробку теорії та практики державного управління, аналіз державної політики зорієнтовані дослідження В. Авер'янова, Г. Арабаджи, З. Балабаєвої, В. Бакуменка, Т. Безверхнюк, К. Ващенко, Н. Драгомирецької, М. Іжи, Ю. Ковбасюка, В. Майбороди, П. Надолішнього, І. Надольного, Н. Нижник, Т. Пахомової, Л. Приходченко, В. Ребкала, Я. Різникова, Ю. Сурміна, М. Французової та ін. Прикладні аспекти й механізми взаємодії органів влади та місцевого самоврядування з громадськими організаціями допомагають розкрити праці вітчизняних фахівців: І. Азарової, Л. Абрамова, Е. Афоніна, Т. Бельської, О. Бородія, В. Брудного, Р. Войтович, Л. Гонюкової, В. Гурковського, Я. Кагльок, А. Красносільської, А. Крупника, М. Лациби, А. Леухіної, С. Москаленко, О. Орловського, Н. Піроженко, В. Федоренка, О. Хмари та ін. Чималий вплив на аналіз процесу становлення та розвитку молодіжних організацій в Україні мають історіографічні праці українських науковців: В. Бабки, О. Бойка, І. Близнюка, І. Дутчака, А. Коцура, Т. Пашиніної, С. Сороки та ін.

Вагомий внесок у вивчення державної молодіжної політики, державно-управлінських аспектів співпраці органів влади з молодіжними організаціями в Україні зробили С. Аніщенко, Б. Баглей, В. Барабаш, О. Бойчук, В. Болотова, Т. Байдак, Ю. Гажієнко, О. Гонтарук, Л. Довгань, О. Євсєєв, М. Канавець, М. Кербаль, Г. Коваль, Л. Кривачук, В. Кулик, О. Кулініч, Н. Лук'янова, А. Мельниченко, Н. Метьолкіна, Ю. Микитка, В. Орлов, В. Панасюк, Р. Плакіда, К. Плоский, Р. Сторожук, О. Хуснутдінов, О. Цапко, С. Цибін, Ю. Шевцова, О. Шиян та ін.

Незважаючи на ґрунтовність та різноплановість наукових розвідок щодо діяльності молодіжних організацій, більшість з них обмежена дослідженням їхньої участі в реалізації державної молодіжної політики. Недостатньо уваги приділено питанню взаємодії молодіжних організацій з іншими інститутами громадянського суспільства у процесі формування та реалізації державної політики в Україні в цілому. Отже, додаткового вивчення, особливо зважаючи на останні суспільно-політичні події в країні, потребують питання становлення та розвитку молодіжних організацій в Україні, внутрішнього потенціалу, зовнішніх чинників і шляхів оптимізації їхньої політичної суб'єктності, що зумовлює актуальність теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України та безпосередньо пов'язана з комплексною науково-дослідною темою «Розробка пріоритетів регіональної кадрової політики у контексті розвитку публічної служби» (ДР № 0111U000251), де авторка проаналізувала нормативно-правові засади суб'єктності молодіжних організацій у процесі формування та реалізації державної кадрової політики та запропонувала шляхи вдосконалення законодавчої бази; науково-дослідної роботи «Механізми фінансового забезпечення формування та реалізації соціальної політики в умовах децентралізації» (ДР № 0118 U003337), де особистий внесок авторки, як відповідального виконавця, полягав у дослідженні форм і механізмів партнерської взаємодії органів влади з молодіжними організаціями в Україні у процесі формування та реалізації соціальної політики в умовах децентралізації.

Мета й завдання дослідження. *Мета дослідження* полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні суб'єктності молодіжних організацій у процесі формування та реалізації державної політики й розробці на цій основі практичних рекомендацій щодо шляхів оптимізації їх взаємодії з органами державної влади.

Відповідно до мети дослідження поставлено такі *завдання*:

- здійснити аналіз теоретичних і методологічних напрацювань українських і зарубіжних учених з окресленої теми для їх узагальнення та визначення напрямів подальшого дослідження;

- уточнити сутнісні характеристики й зміст основних понять «молодь», «молодіжна громадська організація», «молодіжний рух»;

- дослідити особливості становлення та вплив зовнішніх чинників на формування системи молодіжних організацій в Україні;

- проаналізувати нормативно-правові засади суб'єктності молодіжних організацій у процесі формування та реалізації державної політики з позицій їхньої достатності й відповідності новим вимогам, запропонувати шляхи розвитку законодавчої бази;

- з'ясувати характер взаємовідносин молодіжних організацій з іншими інститутами громадянського суспільства та визначити наявний в останніх інструментарій для впливу на органи влади й можливості їх використання;

- дослідити практичні аспекти розбудови партнерської взаємодії органів влади з молодіжними організаціями в Україні;

- визначити та обґрунтувати шляхи підвищення дієвості молодіжних організацій як суб'єктів державної політики.

Об'єкт дослідження – процес формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні.

Предмет дослідження – суб'єктність молодіжних організацій у процесі формування та реалізації державної політики в Україні.

Методи дослідження. У ході дослідження використано комплекс методів, а саме: *компаративний та логіко-семантичний* – для визначення категорійно-понятійного апарату дисертації; *історичний та порівняльний* – для простеження розвитку молодіжних організацій, еволюції їх суб'єктності в процесі державотворення в Україні, зіставлення різноманітних факторів впливу на предмет дослідження; *системного аналізу* – для виокремлення різноманітних елементів, внутрішніх і зовнішніх зв'язків та об'єднання їх у цілісну систему молодіжних організацій; *контент-аналізу* – для осмислення нормативно-правових документів у відповідній сфері діяльності; *соціологічні (інтерв'ю, експертне та анкетне опитування)* – для вивчення й узагальнення практичного досвіду; *математично-статистичного аналізу* – для вивчення динаміки розвитку молодіжних організацій в Україні, спрямованості їхньої діяльності та ресурсного забезпечення; *логічного узагальнення, порівняльного аналізу* – для систематизації класифікацій, виділення періодів розвитку молодіжних організацій та класифікації форм взаємодії органів влади з молодіжними організаціями; *мережевого аналізу* – для вивчення різноманітних форм горизонтальної взаємодії між молодіжними організаціями та органами влади, іншими інститутами громадянського суспільства й

виявлення механізмів обміну ресурсами; *структурно-логічне моделювання* системи підготовки молоді до громадської активності, яка впливає на формування внутрішніх чинників суб'єктності молодіжних організацій у державній політиці; *абстрагування, аналізу і синтезу* – для забезпечення всебічного й детального вивчення предмета дослідження, узагальнення підходів, наукових думок, обґрунтування висновків та рекомендацій.

Документальною базою для здійснення нормативно-правового аналізу діяльності молодіжних організацій є Конституція України, міжнародні документи, ратифіковані Верховною Радою України, закони України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади, щорічні доповіді Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні та рішення місцевих органів влади.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні суб'єктності молодіжних організацій у процесі формування та реалізації державної політики й розробці на цій основі практичних рекомендацій щодо шляхів оптимізації їх взаємодії з органами державної влади та становлення як дієвих суб'єктів державної політики в Україні. Основні положення, що мають елементи новизни, полягають у такому:

вперше:

– визначено підхід до формування суб'єктності молодіжних організацій у процесі формування й реалізації державної політики, що передбачає рівноцінну та рівноправну участь усіх категорій громадян у державотворчих процесах. Молодіжні громадські організації є не лише виразниками молодіжної ініціативи, а й активними захисниками прав і свобод молоді;

удосконалено:

– окреслення напрямів ресурсного забезпечення молодіжних організацій, можливих способів їх поповнення та взаємообміну, зокрема з іншими інститутами громадянського суспільства та органами влади;

– класифікацію типів молодіжних організацій для більш повного відображення взаємовідносин молодіжних організацій з органами влади; зокрема чинну класифікацію запропоновано доповнити ще одним (сьомим) типом – «організації-колабораціоністи (пристосуванці)», які визначено як такі, що співпрацюють з органами державної влади за певні привілеї, вигоди тощо;

– систематизацію форм взаємодії молодіжних організацій з органами державної влади, серед яких виділено парламентські слухання, підвищення ролі та статусу молоді як суб'єкта державної політики, використання потенціалу молодих людей у вирішенні власних проблем, підвищення ролі регіонів у визначенні методів і форм сприяння молодим особам;

набуло подальшого розвитку:

– поняття «молодіжна організація», що подано як складну систему, основними елементами якої є молоді люди, що має свою внутрішню будову з відповідними взаємозв'язками, виступає самостійним елементом більш складних систем, взаємодіє із зовнішнім середовищем та зазнає його впливу;

– розуміння поняття «суб'єктність молодіжних організацій» як зумовленої суб'єктивними й об'єктивними чинниками здатності за допомогою власних ресурсів у взаємодії з іншими інститутами громадянського суспільства та органами влади брати участь у процесі вироблення державної політики з метою задоволення потреб різних верств населення;

– критерії періодизації сучасного періоду розвитку молодіжних організацій в Україні, а саме запропоновано такі, як: ступінь інституціоналізації діяльності, активність, взаємодія з державними органами влади, взаємодія з інститутами громадськості, вплив на процеси прийняття суспільно значущих рішень;

– поняття «державна фінансова підтримка», що розтлумачено через введення фінансово-економічних термінів для визначення різних видів такої підтримки молодіжних організацій органами влади, зокрема «субсидія», «субвенція», «дотація», «пільги», «заохочення».

Практичне значення одержаних результатів пов'язано з тим, що теоретичні та методологічні положення й висновки, сформульовані в дослідженні, є основою для вирішення практичних завдань державного управління в частині забезпечення умов для реалізації суб'єктності молодіжних організацій у формуванні та реалізації державної політики в Україні. Практична значущість роботи реалізується у встановленні залежності суб'єктності молодіжних організацій від стану їх інституційної спроможності, що зумовило розробку трирівневої системи підготовки молоді до громадської активності та формулювання базових принципів для її ефективного функціонування.

Актуальними є сформульовані в роботі пропозиції щодо вдосконалення державного регулювання суб'єктності молодіжних організацій в Україні. Ці рекомендації та інші практичні результати дослідження використані Міністерством молоді та спорту України (довідка про впровадження від 12.10.2015 № 8237/3.4).

Основні положення дослідження впроваджено в поточну діяльність Вінницької обласної державної адміністрації, її структурних підрозділів та районних державних адміністрацій Вінницької області. Зокрема, пропозиції щодо формування системи підготовки молоді до громадської активності та посилення інституційної спроможності молодіжних організацій області враховані в проєкті Обласної цільової соціальної програми «Молодь Вінниччини» на 2016–2020 рр. (довідка про впровадження від 04.09.2020 № 156-а).

Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів Вінницької області видав і розповсюдив підготовлені дисертанткою методичні матеріали для навчальних програм з розбудови партнерської взаємодії органів влади та молодіжних організацій, які мають як теоретичне, так і практичне значення для забезпечення участі молоді у формуванні та реалізації державної політики відповідно до європейських стандартів та в контексті розбудови громадянського суспільства в Україні (довідка про впровадження від 12.10.2015 № 205).

Теоретичні положення й практичні рекомендації щодо інтеграції виховної роботи освітніх закладів у систему підготовки молоді до громадської активності, сформульовані в дисертації, враховані Вінницькою академією неперервної освіти під час підготовки навчальних планів та робочих анованих освітньо-професійних

програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, зокрема оперативної школи методичної служби для методистів районних (міських) методичних кабінетів, які відповідають за виховну роботу, та заступників директорів з виховної роботи (довідка про впровадження від 15.10.2015 № 01/21-567).

Результати проведеної авторкою роботи використовувалися в навчальному процесі Львівського державного університету безпеки життєдіяльності при викладанні дисциплін: «Публічне управління та адміністрування», «Державне управління та місцеве самоврядування» та інші (довідка про впровадження від 16.02.2021 № 3490/4).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою роботою, усі наукові результати отримані авторкою самостійно.

Апробація результатів дослідження Основні результати дослідження оприлюднено на Міжнародній науково-практичній конференції «Модернізаційні процеси державного та муніципального управління» (м. Київ, 2014 р.); Міжнародному науковому конгресі «Публічне управління: виклики XXI століття» (м. Харків, 2013 р.); Науково-практичних конференціях за міжнародною участю: «Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика» (м. Одеса, 2011 р.); «Стратегія державної кадрової політики – основа модернізації країни» (м. Київ, 2012 р.); «Сучасні тенденції розвитку публічного управління: теорія та практика» (м. Одеса, 2012 р.); «Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління» (м. Одеса, 2013 р.); «Реформування публічного управління: теорія, практика, міжнародний досвід» (м. Одеса, 2014 р.); Всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Наукове забезпечення процесів реформування соціально-економічних відносин в умовах глобалізації» (м. Сімферополь, 2012 р.); «Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи» (м. Харків, 2013 р.); «Суспільно-політичний та соціокультурний розвиток Південного регіону України: історичні традиції і сучасні тенденції» (м. Одеса, 2014 р.); «Суспільно-політичний та соціокультурний розвиток Південного регіону України: історичні традиції і сучасні тенденції» (м. Одеса, 2015 р.).

Публікації. Основні положення дослідження викладено в 24 наукових працях, з яких: 9 – статті в наукових фахових виданнях України, 1 – стаття в зарубіжному науковому періодичному виданні, 12 – матеріали конференцій, 2 – навчальні видання.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і 11 додатків. Повний обсяг дисертації становить 277 сторінок, з них основний текст – 200 сторінок. Список використаних джерел включає 255 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження; розкрито зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету, завдання, методи дослідження; розкрито наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; наведено дані щодо апробації цих результатів.

У **першому розділі** – *«Теоретико-методологічні засади дослідження молодіжних організацій»* – з метою розкриття сутності поняття «молодіжна

громадська організація», визначення теоретичних аспектів становлення, розвитку та функціонування молодіжних громадських організацій в Україні проведено детальний аналіз науково-теоретичних праць вітчизняних дослідників у цій сфері.

Доведено, що квінтесенція поняття «молодіжна громадська організація» полягає в корелятивному зв'язку між двома дефініціями: «громадська організація» та «молодь», де остання зумовлює накладення на першу певних особливостей та обмежень, пов'язаних із такою соціальною групою, як «молодь». Тобто молодіжна громадська організація має ті самі ознаки, що й громадська організація: добровільність, незалежність, неприбутковість, суспільна корисність тощо. Водночас їй притаманні особливі риси, які спричинені специфічністю її учасників – молодих людей.

Акцентовано необхідність системно-синергетичного підходу для розкриття змісту молодіжної організації як соціально-управлінського явища. Так, вона є складною системою, основні елементи якої – молоді люди та яка має свою внутрішню будову з відповідними взаємозв'язками, виступає самостійним елементом більш складних систем і взаємодіє із зовнішнім середовищем.

Проведений концептуальний аналіз наукових розвідок у сфері діяльності молодіжних громадських організацій розкрив теоретико-методологічну та історіографічну їх спрямованість.

Визначено, що діяльність молодіжних організацій вітчизняні науковці до цього часу розглядали в цілому в контексті та в межах реалізації державної молодіжної політики. Це зумовлює актуальність подальшого наукового осмислення, теоретичного обґрунтування та практичного опрацювання питання участі молодіжних організацій у формуванні й реалізації державної політики загалом, оскільки лише такий підхід дасть змогу визначити виключну роль молоді в житті країни в цілому.

Значну увагу в розділі приділено дослідженню процесу становлення молодіжних організацій в Україні, що показало вагоме значення для їх розвитку як історичного, так і сучасного періодів. Узагальнено підходи вітчизняних дослідників до періодизації розвитку молодіжного руху в Україні і на цій основі запропоновано критерії періодизації сучасного періоду розвитку молодіжних організацій в Україні, а саме: ступінь інституціоналізації діяльності, активність, взаємодія з державними органами влади, взаємодія з інститутами громадськості, вплив на процеси прийняття суспільно значущих рішень. Обґрунтовано необхідність виділення таких етапів формування молодіжних громадських організацій в Україні:

- 1) власне історичний (XVI ст. – до сер. 20-х рр. XX ст.);
- 2) радянський (до Акту проголошення незалежності України);
- 3) зародження (кінець 1991 р. – кінець 1998 р.);
- 4) становлення інституціональної основи (1 грудня 1998 р. (дата прийняття Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації») – кінець 2004 р.);
- 5) зростання чисельності та активності молодіжних організацій (2005–2008 рр.);
- 6) призупинення активності та впливу на соціальні процеси (2009 р. – кінець 2013 р.);
- 7) новітній, або етап відродження, активізація (кінець 2013 р.).

МГО постійно розвиваються, взаємодіють із зовнішнім середовищем, посідають відповідне місце в суспільстві, мають складну ієрархічну будову, визначальною рисою якої є демократичність створення та існування, різноманітність типів, видів і форм.

До основних моделей взаємовідносин громадських організацій і органів державної влади належать забезпечення ефективної публічної інформаційної політики органів державної влади щодо всіх політико-владних ініціатив, реформаторських дій, посилення практики публічної звітності органів державної влади перед громадськістю з питань, що становлять суспільний інтерес; посилення громадського контролю щодо обов'язкового залучення та повноцінної участі в робочих групах, консультативно-дорадчих органах представників громадських організацій і неурядових аналітичних центрів, їх взаємодії з органами державної влади під час розроблення й коригування документів державної політики; пришвидшення органами державної влади процесу формування мережі консультативно-дорадчих органів (громадських рад), а також приведення їх роботи у відповідність до оновлених нормативно-правових вимог стосовно участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики й здійснення консультацій із громадськістю; активізації розроблення оновленої Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства, забезпечення повноцінної участі в цьому процесі громадськості.

У **другому розділі** – *«Державне регулювання діяльності молодіжних організацій»* – проаналізовано нормативно-правову базу діяльності молодіжних організацій як один із зовнішніх чинників їх суб'єктності, а також проекти нормативно-правових актів, які нині проходять обговорення та мають пріоритетну спрямованість центральних органів виконавчої влади України на впровадження стандартів і рекомендацій Європейського Союзу в частині політичної суб'єктності молодіжних організацій у державній політиці; розглянуто фінансові та організаційні ресурси, котрі залучені від органів влади й інститутів громадянського суспільства.

Проведений аналіз показав нестачу фінансових, матеріальних, інформаційних, організаційних, правових ресурсів, тож молодіжні організації повинні компенсувати це через взаємодію з іншими інститутами громадянського суспільства за умов налагодження ефективної роботи координаційних, консультативно-дорадчих органів при органах влади різного рівня та за активною участю в їхній роботі молодіжних організацій.

Запропоновано під суб'єктністю молодіжної організації розуміти її здатність брати участь у розробці, прийнятті та впровадженні державної політики, впливаючи на життєдіяльність суспільства з метою задоволення його потреб, яка зумовлена суб'єктивними й об'єктивними чинниками. Вона полягає в наявності для них сприятливих умов для включення в процес вироблення державної політики, щоб впроваджувати зміни, спрямовані на покращення життя різних верств населення, а не виключно молоді. Тобто як державна політика включає в себе державну молодіжну політику, так і суб'єктність молодіжних організацій містить у собі їх участь у вирішенні проблем молоді, втім не вичерпується цим напрямом діяльності.

Проведений аналіз показав, що з моменту проголошення незалежності в Україні проведено велику нормотворчу роботу та сформовано достатньо розгалужене «молодіжне» законодавство. Законодавство України налічує понад тисячу різних законів та нормативно-правових актів, які тим чи іншим чином впливають на вирішення проблем молоді в різних сферах, насамперед це законодавство у сфері освіти, зайнятості, культури, спорту тощо. Основні поняття державної молодіжної політики систематизовано в основоположних законодавчих актах, зокрема в Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні», Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», Законі України «Про молодіжні та дитячі громадські організації»; аналіз тенденцій формування та реалізації її основних засад здійснено у щорічних доповідях Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні, стан реалізації державної молодіжної політики; заходи та механізми із забезпечення прав молоді визначені низкою нормативно-правових актів Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних і місцевих органів виконавчої влади України, а також рішень органів місцевого самоврядування.

Визначено, що з усього можливого спектра ресурсів найбільше молодіжні організації сьогодні володіють людськими ресурсами, кадровий потенціал якого потрібно підвищувати шляхом формування системи підготовки молоді до громадської активності, починаючи від учнівського самоврядування, завершуючи неформальною освітою.

У процесі реалізації своєї політичної суб'єктності молодіжні організації повинні взаємодіяти з іншими суб'єктами державної політики, покриваючи таким чином нестачу власних засобів та активізуючи потенційні можливості.

Однак аналіз становища молодіжних організацій у системі інститутів громадянського суспільства вказав на відсутність їхньої вагомості ролі в цьому середовищі. До позитивних моментів їхньої співпраці з іншими організаціями належать приклади конструктивної взаємодії у вирішенні суспільних проблем, можливість мобілізації та перерозподілу ресурсів, а також наявність інституційно-організаційного механізму у вигляді громадських рад для забезпечення спільної участі в управлінні державними справами.

Серед недоліків такого партнерства встановлено пасивність молодіжних організацій у консультативно-дорадчих формах роботи спільно з іншими організаціями, нестача інформованості, досвіду.

Щодо ставлення до молодіжних організацій з боку інших громадських організацій, то на сьогодні відносини вибудовуються лише в односторонньому порядку у форматі наставництва.

Значущість мобілізації ресурсів та їх поповнення шляхом обміну між суб'єктами на всіх стадіях вироблення державної політики чітко простежено в процесі аналізу власних і залучених молодіжними організаціями ресурсів.

Молодіжні організації практично однаковою мірою використовують фінансові ресурси, котрі залучені від органів влади й інститутів громадянського суспільства (понад 90% коштів молодіжні організації залучають) та організаційні ресурси

(зумовлено наявністю в більш досвідчених «гравців» на політичній арені сформованих дієвих структур і наявністю в органів влади адміністративного апарату) (рис. 1). Щодо володіння інформаційними й правовими ресурсами, то занепокоєння викликав той факт, що молодіжні організації майже 95% нестачі цих ресурсів покривають за рахунок органів влади. На перший погляд, це формує картину їхньої гарної взаємодії, однак, цей спосіб ставить молодіжні організації в залежність від влади, оскільки нестача ресурсів поповнена й не потребує пошуку інших, можливо, складніших шляхів розбудови та накопичення власних інформаційних і правових ресурсів.

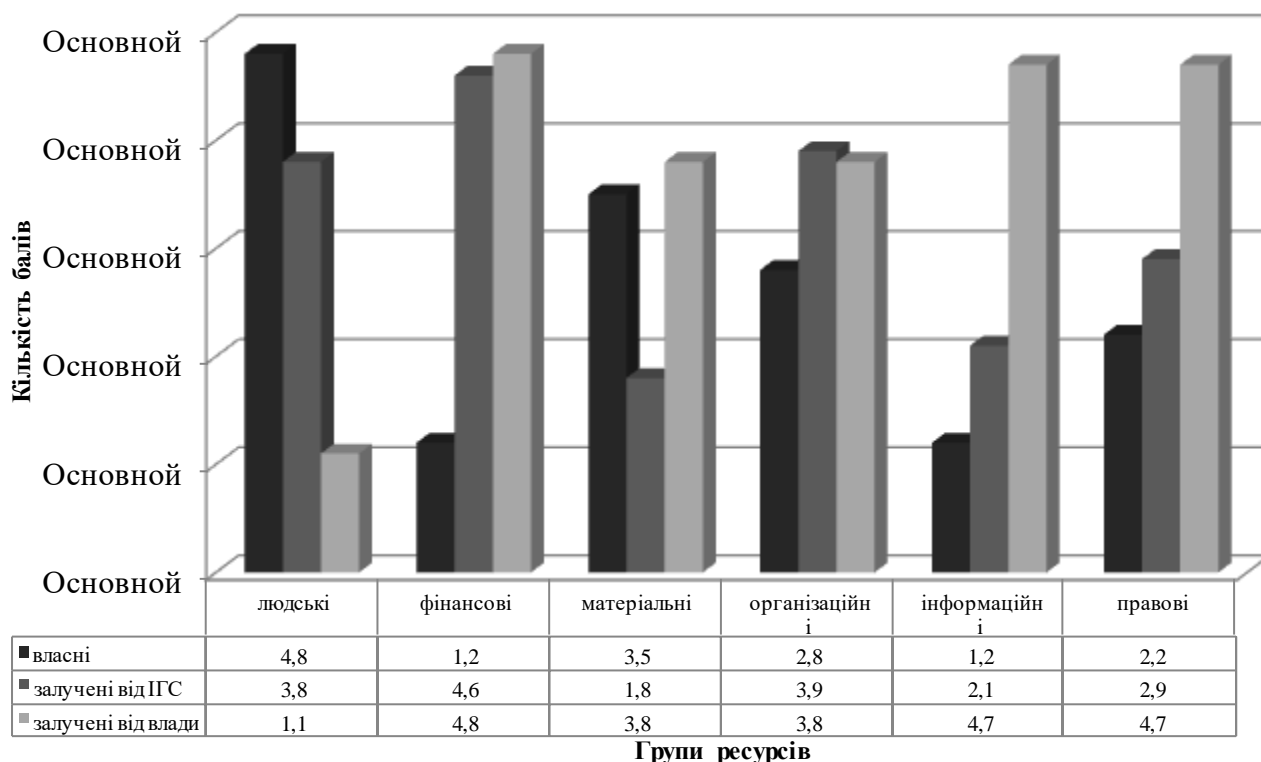

Рис. 1. Ресурсне забезпечення молодіжних організацій у 2019 р.

У третьому розділі – «Реалізація суб'єктності молодіжних організацій у практичному вимірі» – досліджено тенденції та визначено перспективи розвитку співпраці органів державного управління й молодіжних організацій у частині вдосконалення умов реалізації суб'єктності молодіжних організацій у формуванні та реалізації державної політики в Україні.

Аналіз форм взаємодії органів влади та громадських організацій, у тому числі молодіжних, визначених законодавством України, показав, що на практиці використовують більше цих форм. Проте свого законодавчого закріплення вони не набули. Це призводить до значних розбіжностей між їх визначенням, класифікацією та, безумовно, застосуванням. Більше того, зважаючи на активізацію останнім часом підтримки діяльності молодіжних організацій з боку влади, встановлено, що, якою б чіткою та повною не була класифікація, зроблена в певний період часу, вона може не відповідати запитам іншого відрізка часу. Втім проведена в роботі диференціація форм досліджуваної взаємодії дала змогу розширити діапазон напрямів, здійснити

оцінювання їх ефективності, зосереджуючись уже не на факті існування тієї чи іншої форми, а на якості її застосування. Також важливим є те, що виявлену різноманітність форм такої інтеракції та їх особливостей повинні враховувати органи влади під час розроблення ефективного механізму співпраці з молодіжними організаціями.

Дослідивши механізми взаємодії місцевих органів влади з молодіжними організаціями на прикладі Вінницької області, а також проаналізувавши їхню участь у вирішенні актуальних проблем, встановлено таке:

- на практиці молодіжні організації та органи влади користуються як традиційними, так і інноваційними механізмами співробітництва (використання інформаційно-комунікаційних технологій, нових PR-тактик, включення до статутів ОТГ молодіжної політики як одного з пріоритетних напрямів розвитку місцевих громад тощо);

- залучення молодіжних громадських організацій до планування й розробки програм (заходів) у сфері роботи з молоддю привчає їх до систематичної та планової роботи;

- програми (заходи), що реалізуються молодіжними організаціями для вирішення актуальних проблем, мають вагомі результати;

- поза увагою молодіжних організацій традиційно залишаються науково-освітня, соціальна та політична сфери українського суспільства;

- спрямованість та активність діяльності молодіжних організацій прямо залежать від суспільно-політичної ситуації в країні, що, у свою чергу, зумовлює характер їхніх взаємовідносин з органами влади.

Це спричинило пошук шляхів оптимізації діяльності молодіжних організацій як суб'єкта державної політики в їхній партнерській взаємодії з органами влади, що забезпечить максимальне включення молодіжних організацій у державно-управлінський механізм.

Також впливовість молодіжних організацій та якість їхньої діяльності залежать в основному від молодих людей, які працюють у них. Системне навчання представників молодіжних організацій та державних службовців з метою забезпечення відповідності їхніх компетенцій положенням кваліфікаційного європейського стандарту молодіжного фахівця може стати наріжним каменем політичної суб'єктності молодіжних організацій.

Організаційну спроможність та сталий розвиток цих організацій в Україні можна буде забезпечити за умови впровадження нових економічно ефективних, ресурсно акумулюючих та доцільно організованих інститутів, які діятимуть на засадах інклюзивності, інтегрованості й інтерактивності.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження досягнуто поставлену мету, а одержані теоретичні, методологічні й практичні результати дають змогу сформулювати такі узагальнення й висновки.

1. Здійснено аналіз теоретичних і методологічних напрацювань українських і зарубіжних учених за темою дисертації для їх узагальнення й визначено напрями

подальшого дослідження, що дало змогу виокремити характерні особливості бачення місця та ролі молодіжних організацій у процесі формування й реалізації державної політики відповідно до певного історичного періоду. Зокрема, з'ясовано, що ряд науковців розглядає це питання крізь призму педагогіки, в інших працях чітко простежується соціологічний підхід. Чимало праць має історіографічний характер. Останніми роками в галузі державного управління цій проблематиці присвячено низку досліджень. Незважаючи на ґрунтовність та різноплановість наукових розвідок у сфері діяльності молодіжних громадських організацій, більшість з них виконані до 2001 р. та на сьогодні, особливо в контексті відповідності сучасній нормативно-правовій базі, є застарілими. З'ясовано, що діяльність молодіжних організацій вітчизняні науковці до цього часу розглядали в контексті та в межах реалізації державної молодіжної політики.

Також поза увагою сучасних науковців залишилось питання взаємодії молодіжних організацій з іншими інститутами громадянського суспільства, зокрема не визначено впливу інститутів громадянського суспільства на формування та реалізацію державної політики в Україні в контексті забезпечення участі молоді в цьому процесі.

2. Уточнено сутнісні характеристики й зміст основних понять «молодіжна громадська організація», «молодіжний рух»; встановлено, що різноманіття наукових поглядів на трактування поняття «молодіжні громадські організації» зумовлене об'єктом, завданнями та категорійним апаратом галузі науки, у межах якої виконано дослідження. З'ясовано, що найпоширенішим є розкриття змісту цього поняття крізь призму природи виникнення молодіжної громадської організації, функцій і завдань, покладених на неї, а також юридичних норм, що визначають її функціонування.

Доведено, що квінтесенція поняття «молодіжна громадська організація» полягає в корелятивному зв'язку між двома дефініціями: «громадська організація» та «молодь», де остання зумовлює накладення на першу певних особливостей та обмежень, пов'язаних із такою соціальною групою, як «молодь». Тобто молодіжна громадська організація має ті самі ознаки, що й громадська організація: добровільність, незалежність, неприбутковість, суспільна корисність тощо. Водночас їй притаманні особливі риси, які спричинені специфічністю її учасників – молодих людей.

Запропонований системно-синергетичний підхід до розкриття змісту молодіжної організації як соціально-управлінського явища зумовив її представлення як складної системи, основними елементами якої є молоді люди та яка має свою внутрішню будову з відповідними взаємозв'язками, виступає самостійним елементом більш складних систем, взаємодіє із зовнішнім середовищем та зазнає його впливу.

3. Досліджено особливості становлення та вплив зовнішніх чинників на формування системи молодіжних організацій в Україні, зокрема обґрунтовано, що на будь-якому етапі свого розвитку молодіжні організації зазнавали впливу суспільно-політичних рис, притаманних тому чи іншому історичному періоду.

Встановлено залежність системи молодіжних організацій від зовнішніх факторів, а саме від політичної та соціально-економічної ситуації в країні тощо. Підтвердженням цьому стали результати аналізу даних Державної служби

статистики України щодо кількості зареєстрованих всеукраїнських молодіжних організацій у 1998–2014 рр.

Обґрунтовано необхідність сучасного підходу до виокремлення етапів розвитку молодіжних організацій в Україні та запропоновано власну їх періодизацію.

З'ясовано, що система молодіжних організацій в Україні охоплює чотири підсистеми (регулятивну, інституційну, інформаційну та зв'язків), має свою внутрішню структуру та будову, постійно розвивається, взаємодіє із зовнішнім середовищем, має складну ієрархічну будову, різноманітність видів і форм.

4. Проаналізовано нормативно-правові засади суб'єктності молодіжних організацій у процесі формування та реалізації державної політики з позицій їхньої достатності й відповідності новим вимогам.

Виявлено, що молодіжні організації відповідно до чинного законодавства мають низку інструментів для позиціонування себе у відносинах з органами влади як інституту участі молоді в прийнятті рішень. Однак ефективність їх використання залежить від готовності, активності, відповідальності та наявності необхідних знань і досвіду з використання форм, інструментів, засобів тощо у самих суб'єктів.

5. З'ясовано характер взаємовідносин молодіжних організацій з іншими інститутами громадянського суспільства та визначено наявний в останніх інструментарій для впливу на органи влади й можливості їх використання. З метою стандартизації підходів до взаємодії органів влади з молодіжними організаціями запропоновано розробити єдину (типову) аплікаційну форму для проведення конкурсів проектів громадських організацій органами влади будь-якого рівня.

6. Досліджено практичні аспекти розбудови партнерської взаємодії органів влади з молодіжними організаціями в Україні. Аналіз стану молодіжних організацій у системі інститутів громадянського суспільства показав, що на сьогодні вони посідають у ній чільне місце, але ще не відіграють провідної ролі. До позитивних моментів їхньої співпраці з іншими організаціями варто зарахувати приклади конструктивної взаємодії у вирішенні суспільних проблем, можливість мобілізації та перерозподілу ресурсів, а також наявність інституційно-організаційного механізму у вигляді громадських рад для забезпечення спільної участі в управлінні державними справами. До недоліків такого партнерства належать: пасивність як самої молоді, так і організаційних форм їхньої участі, неорганізованість, нестача інформованості, досвіду та наявний страх перед владою в лідерів молодіжних організацій, ставлення до молодіжних організацій з боку інших інститутів громадянського суспільства як до дітей, з якими можна будувати стосунки лише в односторонньому порядку у форматі наставництва.

7. Визначено та обґрунтовано шляхи підвищення дієвості молодіжних організацій як суб'єктів державної політики. Участь молодіжних організацій як суб'єктів державної політики стає більш дієвою та результативною, коли керівникам та членам цих організацій притаманні необхідні знання, уміння та досвід у сфері державного управління, управління проектами, бюджетування тощо.

Обґрунтовано, що «молодіжний працівник», як і державний службовець, який реалізує державну молодіжну політику, так і лідер молодіжної організації,

відповідно до стандартів Європейського Союзу, повинен мати необхідний набір компетенцій та системно працювати над їх удосконаленням.

Установлено, що система підготовки молоді до громадської активності повинна включати учнівське самоврядування (початковий рівень), студентське та молодіжне самоврядування, волонтерство (базовий рівень) і систему неформальної освіти (вищий рівень), тим самим забезпечувати підготовку кваліфікованих кадрів для молодіжних організацій для їх ефективної діяльності як суб'єктів державної політики в Україні.

Вивчення тенденцій і факторів, які впливають на участь молодіжних організацій у формуванні та реалізації державної політики в Україні, дало змогу рекомендувати:

1. Налагодити партнерство органів влади з молодіжними організаціями та останніх з іншими інститутами громадянського суспільства:

1.1. Поширити досвід упровадження в додаток до конкурсного механізму та механізму «соціального замовлення» механізму «делегування повноважень» на територію всієї України, який передбачає реалізацію молодіжною організацією програми (заходу) на доручення органу влади у справах молоді за рахунок переданих їй бюджетних коштів на підставі договору про надання послуг з проведення програми.

1.2. Ввести у практику роботи органів влади у справах молоді щорічне проведення обласних молодіжних форумів як відкритого дискусійного майданчика для обговорення проблем та нових ідей щодо їхнього вирішення за участю керівництва області, керівників профільних структурних підрозділів органів виконавчої влади обласного й районного рівнів, лідерів і представників молодіжних організацій, органів студентського самоврядування, волонтерських структур, молодіжних ініціативних груп з усіх районів та міст області.

1.3. Сприяти створенню молодіжних альянсів як дієорієнтованих об'єднань суб'єктів державної політики на території певної громади на досягнення спільної мети.

2. Передбачити на базі регіональних центрів підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ та організацій і відомчих закладів післядипломної освіти (інститутів, центрів підвищення кваліфікації тощо) проведення навчальної короткострокової програми з розвитку здатності до партнерства взаємодії суб'єктів державної політики.

3. Запровадити систему трирівневої підготовки молоді до громадської активності, забезпечивши міжвідомче співробітництво (молодіжні інститути цієї системи перебувають у сфері управління різних органів влади), горизонтальну взаємодію між представниками одного рівня, міжрівневу інтегрованість (від нижчого до вищого рівня) та наставницьку інтеракцію (від вищого до нижчого рівня).

4. Розробити та ввести в практику програми стажування представників молодіжних організацій в органах місцевого самоврядування й у Верховній Раді України.

5. Створити онлайн-платформу «Молодіжне суспільство», використовуючи програмний додаток «Civil Society app» та механізми е-врядування.

6. Удосконалити ювенальне законодавство:

6.1. Зважаючи на велику кількість різних доповнень та змін, яких потребують чинні нормативно-правові акти, необхідність у розробці положень для регламентації діяльності низки молодіжних інститутів, раціональне зерно вбачається в кодифікації таких норм у базовий закон «Про молодь», що дасть змогу уникнути дублювання чи своєчасного невнесення змін, зачистити «мертві» положення, а також систематизувати й модернізувати дієві для стабільної та ефективної діяльності молодіжних організацій на полі сучасних трансформацій українського суспільства, модернізації й реформування державного управління та розбудови спроможного громадського суспільства в часи глобальних викликів і загроз.

6.2. Внести зміни до проєкту Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Концепції Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2021–2025 роки»:

6.2.1. Щодо механізму державної політики «Традиційна вертикаль державного управління молодіжною політикою (центральні органи виконавчої влади – структурні підрозділи з питань молоді та спорту обласних та Київської міської державних адміністрацій – місцеві адміністрації – молодь)», то вона має бути:

по-перше, організаційно завершена формуванням низової ланки управління, здатної налагодити прямий і зворотний зв'язок з молодіжним середовищем;

по-друге, тісно поєднана з інституціями та осередками громадянського суспільства (Всеукраїнським молодіжним парламентом, Будинком молоді України; обласними молодіжними центрами; осередками корпусу молодіжних працівників, структурами Національної асоціації волонтерства).

6.2.2. За умов децентралізації владних повноважень ця вертикаль має завершуватись структурною одиницею виконавчого комітету місцевої ради тієї чи іншої територіальної громади, а не місцевою адміністрацією (про що йдеться в проєкті). Зокрема, низовою ланкою може бути підготовлений за навчальною програмою Міністерства молоді та спорту України молодіжний працівник. Варто зауважити, що впровадження такої програми передбачено Концепцією.

6.2.3. Термінологічної ясності потребують вживані дефініції, щоб уникнути неправильного трактування:

– поняття «інституція» не можна вживати як синонім до понять «інститут», «організація», «установа/заклад», адже це «система формальних та неформальних норм і правил у вигляді стандартів поведінки, звичок, традицій, звичаїв тощо»;

– замість «осередки громадянського суспільства» принагідно вжити термін «інститути громадянського суспільства», перелік яких наведено в Постанові КМУ від 05.11.2008 № 976 «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади», адже громадянське суспільство, яке «має не вертикальний, як у держави, а горизонтальний характер», апріорі не може мати осередків.

6.2.4. Видалити уточнювальний перелік організацій, установ, закладів як такий, що суперечить принципам рівноправності громадських організацій, викладеним у частинах четвертій та п'ятій ст. 36 Конституції України. Крім того, те,

що більшість з перерахованих у документі структур на сьогодні не створено, робить цей механізм нежиттєздатним.

6.2.5. Визначити координаційні центри на всіх рівнях державної молодіжної політики на противагу передбаченому єдиному координаційному центру міжсекторальної співпраці, що приведе до зворотного процесу децентралізації й деконцентрації повноважень центральних органів влади.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ **Публікації, що висвітлюють основні наукові результати дисертації**

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Заболотна Н. М. Молодіжні громадські організації в Україні: генеза наукової думки. *Актуальні проблеми державного управління*. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2012. Вип. 4 (52). С. 20–22.
2. Заболотна Н. М. Молодіжні громадські організації в Україні: генезис наукової думки. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. пр. ОРІДУ / гол. ред. М. М. Іжа. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2012. Вип. 4(52). С. 20–22.
3. Заболотна Н. М. Концептуальні підходи дослідження моделі участі молоді у прийнятті управлінських рішень. *Актуальні проблеми державного управління*. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2013. Вип. 1(53). С. 12–15.
4. Заболотна Н. М. Взаємодія органів влади із молодіжними громадськими організаціями: правовий аспект. *Актуальні проблеми державного управління*. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2013. Вип. 2 (54). С. 53–57.
5. Заболотна Н. М. Концептуальні підходи щодо дослідження моделі участі молоді у процесах прийняття рішень. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. пр. ОРІДУ / гол. ред. М. М. Іжа. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2013. Вип. 1 (53). С. 12–15.
6. Заболотна Н. М. Взаємодія органів влади із молодіжними громадськими організаціями: правовий аспект. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. пр. ОРІДУ / гол. ред. М. М. Іжа. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2013. Вип. 2 (54). С. 53–57.
7. Заболотна Н. М. Молодіжні організації в системі інститутів громадянського суспільства України. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2014. Вип. 40. С. 334–342.
8. Заболотна Н. М. Участь громадських організацій молоді з інвалідністю у формуванні та реалізації державної політики. *Молодий вчений*. 2015. № 10 (2). С. 233–237.
9. Заболотна Н. М. Сутність системи молодіжних громадських організацій. *Право та державне управління*. 2021. № 2. С. 221–226.
Стаття в зарубіжному науковому періодичному виданні
10. Zabolotna N. M. The basic principles of the subjectivity of youth organizations: regulatory aspect. *KELM*. 2021. № 4 (32). P. 23–27.

Публікації, що додатково відображають наукові результати дисертації та засвідчують обов'язкову апробацію матеріалів дисертації

Матеріали конференцій

11. Заболотна Н. М. Молодіжні громадські організації як суб'єкт реалізації державної молодіжної політики. *Сучасна регіональна політика: формування, реалізація та розвиток публічної служби* : матеріали підсумк. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Одеса, 23 верес. 2010 року). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2010. С. 273–274.

12. Заболотна Н. М. Фінансова підтримка молодіжних громадських організацій в Україні. *Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика* : матеріали підсумк. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Одеса, 28 жовтня 2011 р.). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2011. Т. 2. С. 33–34.

13. Заболотна Н. М. Залучення молоді до роботи в органах державної влади та місцевого самоврядування: практичний аспект. *Стратегія державної кадрової політики – основа модернізації країни* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 31 червня 2012 р.). Київ : НАДУ, 2012. С. 346–348.

14. Заболотна Н. М. Взаємодія органів державної влади та молодіжних організацій: на прикладі Вінницької області. *Наукове забезпечення процесів реформування соціально-економічних відносин в умовах глобалізації* : матеріали VI Наук.-практ. конф., Сімферополь-Ялта, 25–27 квітня 2012 р. Сімферополь : Кримський інститут бізнесу, 2012. С. 35–38.

15. Заболотна Н. М. Молодіжний парламентаризм як інструмент залучення молоді до реалізації державної політики в Україні. *Сучасні тенденції розвитку публічного управління: теорія та практика* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Одеса, 2 листопада 2012 р.). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2012. С. 161–162.

16. Заболотна Н. М. Роль молоді у соціально-економічній та політичній модернізації України. *Публічне управління: виклики XXI століття* : зб. тез XIII Міжнар. наук. конгресу (Харків, 21–22 березня 2013 р.). Харків : Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2013. С. 209–210.

17. Заболотна Н. М. Визначення поняття «участь молоді» в контексті взаємодії органів державної влади з молодіжними організаціями. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління* : матеріали Всеукр. підсумкової наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Одеса, 25 жов. 2013 р.). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2013. С. 125–126.

18. Заболотна Н. М. Деякі підходи до класифікації форм взаємодії молодіжних громадських організацій та органів державної влади. *Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи* : зб. тез VIII Наук.-практ. конф., 17 квітня 2013 р. : електрон. наук. фах. вид. ХарРІНАДУ. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2013-2/doc/1/07.pdf>.

19. Заболотна Н. М. Міжнародне молодіжне співробітництво на регіональному рівні: приклад Вінницької області. *Суспільно-політичний та соціокультурний розвиток Південного регіону України: історичні традиції і сучасні тенденції* :

матеріали наук.-практ. конф. (Одеса, 3 квіт. 2014 р.). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2014. С. 134–137.

20. Заболотна Н. М. Залучення молодіжних організацій до вирішення актуальних питань молоді: на прикладі Вінницької області. *Реформування публічного управління: теорія, практика, міжнародний досвід* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Одеса, 31 жов. 2014 р.). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2014. С. 123–124.

21. Заболотна Н. М. Вплив молоді на суспільно-політичні процеси в Україні. *Модернізаційні процеси державного та муніципального управління* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (04.04.2014) : у 2 ч. / за заг. ред. В. К. Присяжнюка, В. Д. Бакуменка, В. Д. Іванової. Київ : Академія муніципального управління, 2014. Ч. 2. С. 369–371.

22. Заболотна Н. М. Підготовка молоді до громадської на місцевій рівні (на прикладі Вінницької області). *Суспільно-політичний та соціокультурний розвиток Південного регіону України: історичні традиції і сучасні тенденції* : зб. статей для проведення I Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 21–22 трав. 2015 р.). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2015. С. 371–376. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/K_F_inf_book_1.pdf.

Навчальні видання

23. Заболотна Н. М. Участь молоді у виробленні державної політики в контексті реформування місцевого самоврядування та розбудови громадянського суспільства : навч.-метод. посібник. Вінниця, 2015. 36 с.

24. Заболотна Н. М., Мельник О. В. Розвиток функціональних компетентностей у молоді : наук.-метод. видання. Вінниця : ФОП Рогальська І. О., 2017. 96 с.

АНОТАЦІЯ

Заболотна Н. М. Молодіжні організації як суб'єкт формування та реалізації державної політики. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2021.

Розбудова Української держави за сучасними європейськими стандартами вимагає від державних структур створення умов для повномасштабної участі молоді в суспільному житті.

У дисертації обґрунтовано суб'єктність молодіжних організацій у процесі формування та реалізації державної політики. Уточнено сутнісні характеристики й зміст основних понять «молодь», «молодіжна громадська організація», «молодіжний рух». Досліджено особливості становлення та вплив зовнішніх чинників на формування системи молодіжних організацій в Україні. Проаналізовано нормативно-правові засади діяльності молодіжних організацій у процесі формування та реалізації державної політики з позицій їхньої достатності й відповідності новим вимогам, а також запропоновано шляхи розвитку законодавчої бази щодо молодіжної політики. З'ясовано характер взаємовідносин молодіжних організацій з іншими інститутами громадянського суспільства та визначено наявний

в останніх інструментарій для впливу на органи влади й можливості їх використання. Розглянуто практичні аспекти розбудови партнерської взаємодії органів влади з молодіжними організаціями в Україні. Визначено та обґрунтовано шляхи підвищення дієвості молодіжних організацій як суб'єктів державної політики.

Доведено, що суб'єктність молодіжних організацій у процесі формування та реалізації державної політики в Україні можлива за умов налагодження партнерської взаємодії з органами державної влади, а також їх активізації щодо використання своїх потенційних ресурсів та розвитку інституційної спроможності.

Поняття «молодіжна організація» подано як складну систему, основними елементами якої є молоді люди, яка має свою внутрішню будову з відповідними взаємозв'язками, виступає самостійним елементом більш складних систем, взаємодіє із зовнішнім середовищем та зазнає його впливу; під «суб'єктністю молодіжних організацій» запропоновано розуміти зумовлену суб'єктивними й об'єктивними чинниками здатність за допомогою власних ресурсів у взаємодії з іншими інститутами громадянського суспільства та органами влади брати участь у процесі вироблення державної політики з метою задоволення потреб різних верств населення, а не виключно молоді; а також запропоновано періодизацію розвитку молодіжних організацій в Україні. Поняття «державна фінансова підтримка» розтлумачено через введення фінансово-економічних термінів для визначення різних видів такої підтримки молодіжних організацій органами влади, зокрема «субсидія», «субвенція», «дотація», «пільги», «заохочення», досліджено ресурсне забезпечення молодіжних організацій і визначено можливі шляхи їх поповнення, взаємообміну, зокрема з іншими інститутами громадянського суспільства та органами влади. Актуальними є сформульовані в роботі пропозиції щодо вдосконалення державного регулювання суб'єктності молодіжних організацій в Україні.

Ключові слова: молодіжні організації, державна політика, державне управління, суб'єкти державної політики, політична суб'єктність, державна молодіжна політика, партнерська взаємодія, ресурсне забезпечення, органи державного управління.

SUMMARY

Zabolotna N. M. Youth organizations as a formation and implementation subject of state policy. – Qualifying scientific work as a manuscript.

A dissertation for getting a scientific degree of Candidate of Sciences in Public Administration, following the specialty 25.00.02 – mechanisms of public administration. – Classical Private University, Zaporozhye, 2021.

Building a Ukrainian state according to modern European standards requires state structures to create conditions for full-scale participation of young people in public life.

There are substantiated in the dissertation the subjectivity of youth organizations in the process of formation and implementation of state policy. The essential characteristics and content of the basic concepts «youth», «youth public organization», «youth movement» are specified. Peculiarities of formation and influence of external factors on the formation of the system of youth organizations in Ukraine are studied. The normative-

legal bases of activity of youth organizations in the process of formation and realization of the state policy from positions of their sufficiency and conformity to new requirements are analyzed, and also ways of development of the legislative base concerning youth policy are offered. The nature of the relations of youth organizations with other institutions of civil society is clarified and the available tools for influencing the authorities and the possibilities of their use are determined. The practical aspects of building partnership cooperation between the authorities and youth organizations in Ukraine are considered. The ways to increase the effectiveness of youth organizations as subjects of state policy are identified and substantiated.

It is proved that the subjectivity of youth organizations in the process of formation and implementation of state policy in Ukraine is possible under the conditions of establishing partnership with public authorities, as well as their activation to use their potential resources and develop institutional capacity.

For the first time in the ukrainian science of public administration, the concept of «youth organization» is presented as a complex system, the main elements of which are young people, which has its own internal structure with appropriate relationships, acts as an independent element of more complex systems and interacts with the external environment. Under the «subjectivity of youth organizations» it is proposed to see the ability due to subjective and objective factors to use their own resources in cooperation with other civil society institutions and authorities to participate in the process of policy development to meet the needs of different segments of the population. not exclusively young people; and also the periodization of the modern period of development of youth organizations in Ukraine is offered. The concept of «public financial support» were interpreted through the introduction of financial and economic terms to define various types of such support for youth organizations by the authorities, including «subsidy», «subvention», «grant», «benefits», «incentives» and are already researched resource provision of youth organizations and identified possible ways to replenish and exchange them, in particular with other civil society institutions and authorities. The proposals formulated in the work on improving the state regulation of the subjectivity of youth organizations in Ukraine are relevant.

Key words: youth organizations, state policy, public administration, subjects of state policy, political subjectivity, state youth policy, partnership interaction, resource provision, public administration bodies.

ЗАБОЛОТНА НАТАЛЯ МИХАЙЛІВНА

**МОЛОДІЖНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТ ФОРМУВАННЯ
ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Підписано до друку 17.08.2021.

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Цифровий друк. Гарнітура Times.
Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Наклад 100 пр. Зам. № 25-2021/22АБ.

Видавець та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70Б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК, № 3321 від 25.11.2008